

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

IV Обикновено Народно Събрание

(пета извънредна сесия).

III ЗАСЪДАНИЕ, СРЪДА, 3 СЕПТЕМВРИЙ 1886 ГОДИНА.

(Начало въ 2 часа послѣ пладнѣ, подѣ председателството на председателя Г. Живкова).

Предсѣд.: (Звъни). Засѣданието се отваря.

Моля г-на секретаря да прочете списъка на г-да представителитѣ, за да се види кой присѣтствува и кой отсъствува отъ днешното засѣдание.

Секр. Ив. Славейковъ: (Прочита списъка).

Отсъствуватъ: Петръ Николовъ, Илия Цановъ, Димитръ Мишевъ, Петръ Гетовъ, Д-ръ К. Помяновъ, Василь Вълковъ, Георги Ив. Зографъ, Тодоръ Иванчовъ, Стоица Тавалички, Ненко Храновъ, Петръ Н. Другански, Димитръ Дойчиновъ, Д-ръ Д. Вачевъ, Д-ръ В. Радославовъ, Атанасъ Поповъ, Д. Аневъ, Бърни Бърневъ, Георги Р. Цанковъ, Филипъ Симидовъ, Тома Гърджиевъ, Христо Ивановъ, Драганъ Цанковъ, Димитръ Караначевъ, Михо М. Гжлабовъ, Хаджи Хубанъ Кючуковъ, Райчо Каролевъ, Маринъ Д. Тихчевъ, Османъ Бей, Марко Балабаповъ, Никола Сукнаровъ, Илия Вълчовъ, Иванъ Касабовъ, Христо Дюкмеджиевъ, Димитръ Зидарский, Илия Лукановъ, Георги Сокоеровъ, Юрданъ Тодоровъ, Иванъ Стамболовъ, Ахмедъ Есадовъ, Христо Самсаровъ, Д-ръ Конст. Стоиловъ, Георги Балкански, Хафузъ Билялъ Ефенди, Д-ръ Рашко Петровъ, Отецъ Семеновъ, Ив. Стояновъ, Д-ръ Странски, Василь П. Стояновъ, Ив. Войводовъ, Петръ Мусевичъ, Ангелъ Горановъ, Хр. Цикаловъ, Дим. Стайковъ, Ив. Гешановъ, Вълко Нейчовъ, Иванъ Череповъ, Минко Миневъ, Савва Стефановъ, Христо Деневъ, Илия Стоковъ, П. Наботковъ, Стефанъ Минчовъ, Иванъ Х. Петровъ, Стойко Найденовъ, Хр. Камбуровъ, Конст. Величковъ, Георги Ив. Минчевъ, Иванъ Мавровъ, Д. Мишковъ, Курти Велевъ, Атанасъ Кара-Гяуровъ и Никола Гатевъ.

Предсѣд.: Отъ 286 души представители, въ днешното засѣдание присѣтствуватъ 214, а отсъствуватъ 72. Има законно число представители за да се отвори засѣданието и да се пристъпи къмъ разискване въпроситѣ положени на дневний редъ.

На дневний редъ имаме:

I. Предложение отъ бюрото за испращане поздравителна телеграма на Негово Императорско Величество Русския Императоръ.

II. Предложение отъ Мин. Съвѣтъ по военното положение, и

III. Прочитане на разни законопроекти отъ Министерството на Финансиитѣ.

Преди обаче да пристъпимъ къмъ разгледване въпроситѣ положени на дневний редъ, г-нъ секретаря ще прочете скратения протоколъ отъ вчерашното засѣдание.

Секр. Ив. Славейковъ: (Чете скратения протоколъ отъ II засѣдание на 2 Септемврий).

Предсѣд.: Има ли нѣкой да направи бѣлѣжка върху прочетенния протоколъ? (Нѣма). Значи, приема се протоколътъ, както се прочете.

На дневний редъ дохожда предложението отъ страна на бюрото, за да се поднесе телеграфически поздравление на Н. И. В. Русския Императоръ, отъ страна на Нар. Събрание.

Бюрото е приготвило тая телеграма и тя е съ слѣдующето съдържание: (Чете)

«Ваше Императорско Величество!

Представителитѣ на Българский Народъ като възнасятъ къмъ Всевишний горѣщи молитви за дългодневни и честитъ животъ на Ваше Императорско Величество, възложиха намъ приятната обязанность да поднесемъ при Вашитѣ стѣпни тѣхнитѣ привѣствия и чувства на дълбока любовь и преданность. Тѣ сж увѣрени, че подиръ всичко що се случи на послѣдне врѣме въ България обтягнатостта на отношенията мѣжду Императорското и Българското правителства ще изчезне и Ваше Импе-

раторско Величество ще вземе пакъ, както и по-напредъ подъ своя защита Българския народъ и неговото народно дѣло за обединението на българскитѣ земи, за тѣхната самобитност и самостоятелностъ».

Приема ли Нар. Събрание да се испрати тая телеграма до Н. И. В. Русския Царь? (Гласове: Приема се). Който не приема да си вдигне ржката. (Само 4-ма души вдигатъ ржка). Ще се рече приема се, защото само 4-ма души вдигатъ ржка. (Ржкоплѣскания). Какъ желае Нар. Събрание? Особенна депутация ли да се избере която да поднесе тая телеграма въ тукашното консулство, или бюрото само да я поднесе? (Гласове: Бюрото). Приема ли Нар. Събрание, бюрото да поднесе тая телеграма? (Приема се). Слѣдователно, бюрото ще я поднесе.

Послѣ на дневний редъ дохожда предложението на Министерския Съвѣтъ по военното положение.

Моля г-на секретаря да прочете това предложение.

Секр. Ташикмановъ: (Чете)

„Министерский Съвѣтъ.

№. 193.

Септемврий 3 день 1886 г.

г. София.

До Г-на Предсѣдателя на IV-то Обик. Нар. Събрание въ София.

Г-не Предсѣдателю,

Имамъ честь да Ви съобща, че на основание чл. чл. 47 и 76-й отъ Конституцията, Княжеското Намѣстничество, съ Указъ отъ 16 миналия Августъ подъ №. 158, потвърденъ съ Княжеската Прокламация отъ сѣщия мѣсець, е обявило страната въ военно положение.

За изпълнение допълнителнитѣ узаконения въ сѣщитѣ горѣрѣчени членове отъ Конституцията, и по заповѣдъ на Регентитѣ на България, имамъ честь да Ви помоля, да предложите това распорѣждане отъ Княжеското Намѣстничество, за одобрение отъ Нар. Събрание още въ настоящата му извънредна сессия.

Ползувамъ се отъ случая, г-не Предсѣдателю, да Ви поднеса увѣренията за отличнитѣ ми къмъ васъ уважения.

Предсѣдатель на Министерский Съвѣтъ: В. Радославовъ.

Секретарь: Б. Горановъ.»

Предсѣд.: Думата има г-нъ Грънчаровъ.

Хр. Грънчаровъ: Азъ мисля понапредъ би трѣбвало Нар. Събрание да разбере, «военно положение» какво ще каже, защото до сега е практикувано различно. Именно, Нар. Събрание, преди да гласува, че удобрява това распорѣждане на правителството, по обявяванието страната въ военно положение, мисля трѣбва да знае: какъ мисли правителството да практикува това «военно положение». Това толкова повече трѣбва да се обясни, понеже до сега още нѣма законо-положение, което да опредѣля точно и ясно какъ се практикува военното положение. За да не бѣде практиката така, както би скимнало на ония, които сж на власть, добрѣ е да се дадѣтъ разяснения отъ страна на правителството, предъ Нар. Събрание, за да знаемъ и ние като народни представители какво се разбира подъ това «военно положение».

Мисля, че всичкитѣ г-да представители ще се съгласятъ съ менъ. Ако имаше законъ, който да опредѣлява какъ ще се практикува военното положение, тогава е друго; но като нѣма, трѣбва правителството да даде разяснения за това.

М-ръ Радославовъ: Г-да представители! Както видите отъ доклада до Събранието, още въ началото, когато станъ знаменития тоя злощастенъ превратъ на 9 Августъ, врѣмешното правителството бѣше обявило страната въ военно положение. На 16 Августъ, когато зема управлението законното Намѣстничество на Негово Височество, станъ распорѣждане за прогласяване страната въ военно положение, и то за да се избѣгнатъ всѣкакви стълкновения между гражданетѣ и войската. Това се удобри послѣ завръщанието на Княза съ прокламацията му. Слѣдователно, това трѣбваше да се внесе въ Нар. Събрание на утвърждение. Азъ мисля, че както представителитѣ, така и всички други ще бѣдѣтъ на мнѣние, че предъ видъ на извънреднитѣ обстоятелства, трѣбва да се утвърди това военно положение.

Колкото за дефиницията, която иска г-нъ Грънчаровъ, именно какъ ще се практикува военното положение, ще кажа, че за това ще стане особено распорѣждане, което ще се внесе отдѣлно на утвърждение въ Нар. Събрание. Тукъ въ това предложение се говори само за распорѣжданията, които е направило до сега правителството. По-напредъ на 6-й Септемврий, когато се объяви страната въ военно положение, имаше извѣстни узаконения отъ Военното Министерство, които бѣха утвърдени съ Княжески Указъ. Ако се не лъжа, имаше два указа, но сега всички ще се събератъ на едно и ще се внесатъ отъ страна на правителството. Азъ бихъ молилъ да се удобри това распорѣждане, което е станъло до сега.

Гавр. Орашаковъ: Г-да представители! Отъ васъ се иска да подобрите военното положение, съ едно предложение, съдържанието на което не се опредѣля. Самитѣ думи «военно положение» не се опредѣляватъ. Г-нъ Грънчаровъ поиска дефиниция, да се опредѣли съдържанието му, именно какъ ще се разбира това «военно положение». Каза му се, да се приеме сега военното положение, а самото съдържание на това военно положение не се опредѣля. Нѣма съмнѣние, г-да представители, че въ такава форма то не може да бѣде прието. По-напредъ, когато бѣше прогласено военно положение, по превратѣтъ въ Тракия, имаше Указъ, който опредѣляше всичкитѣ престѣпления, които трѣбваше да подпадатъ подъ компетенцията на военнитѣ сѣдилища; тѣй щото, тогава знаехме кои престѣпления принадлежаха на военнитѣ сѣдилища и кои не. Въ настоящия случай подобно нѣщо нѣма. Казава се просто «военно положение», а нищо повече не се опредѣлява, именно какъ ще се практикува. Ако се практикува тѣй, както до сега е практикувано, т. е. ако се разбира, чи всички ония работи, които сж изброени въ Указа, за който спомѣнахъ по-напредъ, ще се отнасятъ и за настоящето военно положение, тогава нѣма нужда да става опредѣление. Но казвамъ, ако има общи престѣпления, които по причина на военното положение, трѣбва да се зематъ отъ компетенцията на обикновеннитѣ сѣдилища и да минатъ подъ компетенцията на военнитѣ сѣдилища; или пакъ, ако това военно положение трѣбва да даде свобода на гражданитѣ, отъ нѣкои опредѣлени точки, въ компетенцията на военнитѣ сѣдилища, то това трѣбва да се опредѣли ясно, трѣбва да стане съ Указъ. Казвамъ, че самитѣ думи «военно положение» не опредѣляватъ нищо. За това, да се приеме «военното положение», но слѣдъ като министра опредѣли съдържанието му, за да знаемъ, като ще има военни сѣдилища, какво има тѣ да сѣдятъ. А само тѣй, до като не се опредѣли, защо да се приеме това, което нѣма съдържание?

Н. Шивачевъ: Г-да! Самият 47-й чл. отъ Конституцията, който говори за нѣкои извънредни положения, като обявяване на война и пр., спредѣлил е кои членове отъ Конституцията се суспендиратъ, кои правдини на гражданитѣ се спиратъ за известно врѣме, предъ видъ на извънредни обстоятелства.

Минжлата година когато Министерството обяви страната въ военно положение, чрезъ Указъ, който послѣ се утвърди отъ Нар. Събрание, нѣмаше никаква опозиция въ Събранието, защото бѣше определено ясно, че известни престѣпления подсѣдими на обикновеннитѣ сѣдилища, се предаватъ чисто на военнитѣ сѣдилища. Това бѣше разликата отъ обикновенно врѣме, това бѣше кратко определение на самото военно положение, предвидено въ 47-й чл. отъ Конституцията. Нѣма съмнѣние, както каза г-нъ Министръ, че ако се внесе известно предложение по тоя въпросъ, по-добрѣ е да бѣде определено точно: какво значи «военно положение» и какъ ще се практикува. Ще бѣде определено тамъ, да ли може да се практикува военното положение тѣй, както мнозина чиновници го практикувахъ, до известно врѣме, минжлата година. Мнозина окол. началници, минжлата година, разбира се, чрезъ военното положение, можахъ всекого да тѣглятъ за ушитѣ; но това зависяше отъ прямото негово началство, независи само отъ окол. началникъ. Това зависи повече отъ началника на администрацията, отколкото отъ разни правилници, закони и други распореджания. Защото, може да има добръ правилникъ, но щомъ самия министръ не пожелае да се изпълнява той, както трѣбва, тогава правилника остава нула.

Напълно съмъ съгласенъ да има добръ правилникъ, който да определява по-точно какъ ще се практикува военното положение; но важното е да се пита г-нъ Министра да каже: да ли това военно положение ще се продължава още, или ще се свърши. (Смѣхъ).

К. Кушлевъ: Г-да представители! Г-нъ Президентъ Министръ внесе предложение за да се удобри военното положение. Разбира се, споредъ 47-й чл. отъ основния нашъ законъ — Конституцията — това е предвидено; но преди да приемемъ това военно положение, мисля, най-добрѣ ще бѣде, ако се определѣ, като въ каква форма ще се практикува то. Защото, ако го приемемъ тѣй, както е предложено отъ Министерството, значи да приемемъ нѣщо, което още нѣмаме предъ очитѣ си.

Предъ видъ на това, бихъ ви молилъ, г-да представители, щото преди да приемете това, което съществува, но не е узаконено отъ Нар. Събрание, да ни се покаже по-напредъ формата по която ще се практикува това военно положение.

Хр. Грънчаровъ: Г-да представители! Ако подигнахъ въпроса, за да се обясни по-добрѣ, какъ ще се разбира военното положение, нѣмахъ за цѣль друго, освѣнъ да се покаже по-опредѣлено: какъ ще се разбира то — военното положение — за да не би послѣ да станатъ грѣшки въ практикуванието му. Както се вижда, военното положение е прогласено на основание на 47-й чл. отъ Конституцията и съгласно съ тоя членъ, сега като е свикано Нар. Събрание на извънредна сесия, предлага се на негово одобрение. Щомъ се предлага отъ правителството и то заявява, че военното положение е прогласено съгласно предписанията на нашата Конституция, именно съгласно чл.чл. 47 и 76-й, то тоя послѣдний членъ казва какъ се разбира това военно положение. Азъ мисля, че не може да се разбира друго-яче, освѣнъ тѣй както

го разбира и самата наша Конституция, именно ограничаватъ се само правата на българскитѣ граждани определени въ чл.чл. 73 и 74 отъ Конституцията. Чл. 73-й казва (Чете): «Никой не може да бѣде наказанъ безъ пресѣда отъ надлѣжния съдъ, която е вече добила законна сила», т. е. никой не може да се затвори, ако нѣма присѣда за това; а пакъ въ такова извънредно положение, каквото е сегашното, може да се запира человекъ и безъ предварителна присѣда. Чл. 74-й забранява да ставатъ затвори и претървания по къщата, освѣнъ по правилата определени отъ законитѣ; въ военно положение и тия права на гражданитѣ се ограничаватъ, като може властта да прави претървания по къщитѣ на хората. Азъ мисля, че щомъ се разбира така военното положение, щомъ правителството заяви, че го разбира така, както е определено отъ Конституцията, щомъ то — правителството — общава, че подробноститѣ по практикуванието на военното положение ще внесе въ тая сесия; мисля распореджанията направени отъ Намѣстничеството на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО да се одобрятъ, а послѣ въ подробноститѣ, които ще ни се представятъ, ако видимъ че тѣ противоречатъ на Конституцията, можемъ тогава да ги не приемемъ. Щомъ се поставимъ на тая почва, мисля може да удобримъ распореджанията на правителството; но да чакаме по-нататкъ, когато ще се внесатъ подробности и тогава да ги изучимъ както трѣбва. Защото, азъ мисля, че не ще се намѣри нито единъ представителъ тукъ, който да не съзнава какви обстоятелства прекарваме днесъ и какво е нашето положение; че трѣбва да има военно положение, за да се запази реда и тишината въ страната, това никой не може да откаже. Азъ разбирамъ, че ще удобримъ до сега каквото е направило правителството; но съ одобрението на това ще разбираме, че удобряваме военното положение само до тогава, до когато трѣбва.

Кр. Мирский: Г-да представители! Въпросътъ, който разисква сега Нар. Събрание е отъ голѣма важность и при всичко, че всички желяемъ да свършимъ по-скоро работата, за която сме свикани, отъ васъ всички ви най-много жала, гдѣто се отвори дума за него, а не се прие предложението на г-на Министра тѣй, както и лани се прие. Правителството е обявявало и другъ пѣтъ България въ военно положение, именно въ 1885 г. Значи, имали сме и другъ пѣтъ военно положение, но само не за такова дълго врѣме, каквото е сега; затова не сме имали опитвания по тая часть, за да видимъ какво трѣбва да се нареди и послѣ също да знаемъ, че това, което е направено, е постигнѣло цѣльта си. Въ 1885 г., когато се прогласи страната въ военно положение, имаше и особни инструкции, които за жалость сега не могатъ да се приспособятъ, защото тѣ сж били издадени по-напредъ при други обстоятелства, а сегашнитѣ обстоятелства сж съвсемъ други. Нѣма съмнѣние, че е крайно необходимо да имаме и ние, както въ другитѣ иностранны държави, законъ за военно или обсадно положение; но като нѣмаме, разбира се, трѣбва да се задоволимъ съ това което може да се върши у насъ, при нѣманието на законъ по тая часть. Предложението, което има да приемемъ — мисля всички ще го приемете — почива върху чл. 47-й отъ Конституцията, именно върху послѣдната часть на члена, гдѣто се говори, че въ първото свикано слѣдъ това Нар. Събрание, Министерския Съвѣтъ е длъженъ да му представи за одобрение извънреднитѣ наредби и распореджания, които той е направилъ по причина на това, гдѣто държавата се е заплашвала отъ нѣкоя

външна или вътрѣшна опасност. У насъ Министерскій Сѣвътъ е билъ постановилъ, и отъ Н. В. Кнѣза се одобрило, да се объяви България въ военно положение, а днесъ той — Министерскій Сѣвътъ — иде съгласно чл. 47-й отъ Конституцията и внася на одобрение отъ насъ, това распорѣждане. Но защото има нужда — както се вижда и отъ самото предложение на Министерскій Сѣвътъ — да съществува до нѣкое врѣме у насъ и за напредъ военно положение; за това се иска да се одобри въ смислъ, щото и за напредъ да дѣйствува военното положение, защото иначе мжчно ще може да се запази реда и тишината.

Г-нъ Грънчаровъ каза, че се ограничаватъ на гражданитѣ въ врѣме на военното положение, само правата, относящи се до личната неприкосновенностъ; но върху това мисли, може по-нататкъ да се спремъ. Чл. 47-й отъ Конституцията дава право на Министерскій Сѣвътъ да издава самъ всѣкакви закони, които намѣри за нужно да съществуватъ въ нашата страна и да дѣйствуватъ, като закони издадени отъ Нар. Сѣбрание, до когато дойде това послѣдното и му се представятъ тѣ на одобрение или отхвърляние, освѣнъ, разумѣва се, закони за които говори слѣдующия 48-й чл. отъ Конституцията, а именно, че показанитѣ въ чл. 47-й распорѣждания, въ никой случай не можтъ да се отнасятъ до нареждане данъци и държавни берии, които всѣкога ставатъ съ съгласието на Нар. Сѣбрание. Мин. Сѣвътъ може само по силата на чл. 47-й, да издава разни распорѣждания, когато не за сѣдава Нар. Сѣбрание. Истина г-да, много е желателно, когато се обявява страната въ военно положение, или да се изразя съ думитѣ на чл. 47-й, че когато Мин. Сѣвътъ има основания да объяви военно положение въ Княжеството и направи распорѣждания съ задължителна сила на законъ; повтарямъ, много е желателно, тия распорѣждания да бждтъ такива, щото да не даватъ поводъ на разни злоупотрѣбления. И направено еднжъ да бжде законъ, като се каже и самия членъ върху когото се основава распорѣжданието. Пѣма да отивамъ, да казвамъ, че мнозина окол. началници злоупотрѣбляватъ съ военното положение — това не може да се откаже. Даже и днесъ мож да покажъ, че сега въ послѣдно врѣме, когато се объяви военното положение, единъ окол. началникъ, чрезъ старшия жандармъ и глашатаа е викалъ: камшикъ чиктж мейдана. А пѣкъ азъ не мисля, че Министерскій Сѣвътъ, когато е обявилъ военното положение е мислилъ като той окол. началникъ. Азъ мисля, че при обявяването на военно положение, нужно е непременно едно опредѣление за да се знае какъ то ще се практикува. Това опредѣление най-послѣ е задължително за Министерскій Сѣвътъ въ изпълнение на чл. 47-й отъ Конституцията, който казва, че Министер. Сѣвътъ има право да прави разни распорѣждания само, до дохожданието на Нар. Сѣбрание. Азъ мисля, че подъ думитѣ военно положение не може да се разбере това, което може да се разбира отъ нѣкои министри, напр. за свободата на печата и пр., защото въ нашата Конституция молчатъ не разсуждатъ нѣма, освѣнъ за ония хора, които смущаватъ вътрѣшно страната, подстрекаватъ хората и пр. За тѣхъ има и наказание. Всички други граждани можтъ да разсѣждаватъ за работитѣ, но тѣ не можтъ да бждтъ наказвани. Това разбира Конституцията и то се указва отъ чл. 76-й когото цитира г-нъ Грънчаровъ, само че той не може да обясни подобрѣ тия членове, за които говори той 76-й чл. Тия два члена 73 и 74-й отъ Конституцията говорятъ, че никой не може да бжде

наказанъ безъ пресѣда отъ надлѣжния сждъ, която е вече добила законна сила и, че затвори и претърсвания по вхщята можтъ да ставатъ само споредъ правилата, които сж изложени въ законитѣ; но споредъ чл. 76-й, когато страната е обявена въ военно положение, пакъ може да се арестува единъ гражданинъ, ако не може да намѣри поржчителъ. Само, че въ врѣме на военно положение, Мин. Сѣвътъ, на основание на чл. 47-й отъ Конституцията може да издава наредби или распорѣждания съ сила на законъ, че еди-кои престѣпления да се не сждятъ въ обыкновеннитѣ, а въ военнитѣ сждилица и по военнитѣ закони; слѣдователно, престѣпницитѣ се наказватъ съ по-тежко наказание. Азъ тѣй разбирамъ правата на Министерскій Сѣвътъ, които му дава чл. 47-й отъ Конституцията, именно да опредѣли чрезъ Указъ, че еди кои престѣпления, ще се сждятъ отъ военнитѣ сждилица, по военнитѣ закони; тѣй сжщо да издаде Указъ, по силата на чл. 76-й, че се спира дѣйствието на чл.чл. 73 и 74-й, които говорятъ за затвори и претърсвания и че тѣ можтъ да ставатъ, но не по законитѣ, които дѣйствуватъ въ мирно врѣме, а по распорѣжданията, които Министерството издаде. По нашето углавно сждо-производство, претърсванията можтъ да ставатъ и въ мирно врѣме, а пѣкъ въ военно врѣме, когато е необходимо, можтъ по-често да ставатъ претърсвания и затвори, за да може да се запази порядъка и тишината. Разумѣва се, Мин. Сѣвътъ може да издаде особенни правила, съ които да се даде по-голяма властъ на властитѣ за затвори и претърсвания; но всичкитѣ служачи трѣбва да се основаватъ на заповѣдитѣ на централната властъ, а не на заповѣдитѣ на окржния управителъ, подуправителъ, окол. началникъ и пр., защото между тѣхъ се намиратъ и такива, които викатъ: камшикъ чиктж мейдана!

М-ръ Радославовъ: Кѣза се и по-напредъ, че правителството не е направило друго освѣнъ онова, което предписва Конституцията. Предъ видъ на извънредното положение, страната се прогласява въ военно положение. Други распорѣждания правителството сега ще направи; а не ги е направило до тоя часъ, защото мисли да ги представи на Народното Сѣбрание за прегледание и одобрение. Правителството има извѣстна практика отъ военното положение, което бѣше минжлата година и всичкитѣ недостатъци, които видѣ и които вие знаете, мисли да се прегледатъ и измѣнятъ.

Какво сж правила окол. началници, приставитѣ и пр. отчасти знаемъ; а колкото се отнася за сега, азъ мож да ви увѣри, че такива работи едва сж станъли въ тѣзи денъе; защото отъ правителството до сега не сж издавани распорѣждания и мѣрки за предаване подъ сждъ и наказание нѣкои лица. Просто е стѣнхило това распорѣждане: обявява се страната въ военно положение и мисля, това нѣщо Нар. Сѣбрание трѣбва да го приеме.

Колкото до другитѣ распорѣждания, ние ще ги внесемъ въ Сѣбранието и ако има нужда за подробни инструкции и тѣ ще се внесжтъ тукъ за разгѣждане. Заради това, за сега трѣбва да се приеме само това, което смѣ направили. (Гласове: Исчерпано е!)

Д. Тончевъ: Г-да представители! Азъ мисля, че въпросътъ може да се рѣши много легко, ако се не задава неумѣстний въпросъ на г-на М-ра на Вътрѣшнитѣ Дѣла. Като на пр какво значило съдържанието на военното положение, и още, какво трѣбва да се разбира подъ думата военно положение. Г-нъ Грънчаровъ много хубаво забѣлжи, като обозначи 76-й чл. отъ Конститу-

цията, че всичко отъ него се разбираше. И това е тъй, защото общитѣ права за насъ гражданетѣ, които живѣемъ въ княжеството сж, че жилищата ни сж неприкосновенни, а ставатъ прикосновенни само при извънредни случаи, а именно когато извършимъ предвиденитѣ въ закона престѣпни дѣяния. Но даже и тогава ставатъ прикосновенни по извѣстенъ редъ и правила. Тѣзи правила и тия редове сж за положение въ обикновенно врѣме; а когато е извънредно врѣме, тия правила и тия редове се изоставятъ на страна, и прикосновенността на едно лице и на жилището му се подчиняватъ на другъ редъ и други правила. Ето гдѣ е всичката разлика между обикновенното и военно положение. А за тоя изключителенъ редъ и за тия изключителни правила, не трѣбва да питаме г-на М-ра гдѣ се намиратъ и какъ се разбиратъ. Тѣ сж точно обозначени въ военно-сѣдебнитѣ устави. Слѣдователно, тия г-да, които запитватъ г-на М-ра, ако си направяха трудъ и намѣрятъ 157-й чл. отъ Военно-Сѣдебний Уставъ, тѣ ще видятъ, че въ военно врѣме — изрично е казано — приостановяватъ се правилата на Гражданското Углавно Сѣдопроизводство. Това е толкова ясно и элементарно, щото не трѣбва да се прави никакво предложение. Това, което е обозначено изрично въ закона, нѣма нужда да искаме обяснения какъ трѣбва да се разбира и какво трѣбва да се прави.

По моему, ние трѣбва да обърнемъ внимание на друга една точка. Като се отмѣняватъ чл. чл. 73 и 74-й отъ Конституцията, като се отмѣнява неприкосновенността и престѣпленията подпадатъ подъ Углавното Военно Сѣдопроизводство, трѣбва да се обясни, кое военно сѣдопроизводство ще се упражнява, да ли това, което дѣйствува въ врѣме на война, или онова, което е въ сила въ мирно врѣме. Тамъ е мѣстото, гдѣто трѣбва да обърнемъ всичкото си внимание; защото въ врѣме на война, начинътъ по който се преслѣдватъ извѣстни престѣпления е много по-строгъ и побързъ и личноститѣ нѣматъ врѣме и възможность да се оправдаватъ. Той е пръвъ и послѣденъ сѣдъ и сѣдопроизводството на тоя сѣдъ е много скоро и бързо и рѣшително отнема възможността на подсѣдимитѣ да се оправдаватъ. А военното сѣдопроизводство въ мирно врѣме и то е по-строгъ отъ Углавното Гражданско Сѣдопроизводство, но дава повече възможность на гражданскитѣ лица да се оправдаватъ отъ вината си. Въ дадения случай, щомъ страната е въ военно положение — и това военно положение е предвидено, защото има нѣкои врѣмenni събития, които заплашватъ страната, то е очевидно, че не може да се приложи сѣдопроизводството, което е въ сила въ военно врѣме; защото *военно врѣме* е друго, а военно положение е друго. При такова положение, не е нужно да се обяснява значението на «военно положение», защото то е точно обозначено въ военнитѣ устави и въ чл. чл. 73 и 74-й отъ Конституцията; а трѣбва да се рѣши: да ли се приема и за напредъ, щото непремѣнно да стоимъ подъ военно положение, и ако трѣбва, азъ съмъ напълно съгласенъ, че подсѣдимитѣ лица — щомъ сж отмѣнени чл. чл. 73 и 74-й — ще се сѣдятъ или преслѣдватъ по военний наказателенъ законъ, който дѣйствува въ военно положение, когато то е предизвикано отъ вътрѣшни събития, които заплашватъ страната, а да се несѣдятъ по сѣдопроизводството, което е въ сила презъ врѣме на война. (Гласове: Исчерпано е)!

Д-ръ Вачовъ: Ние разискваме нѣща, които никога не сж внасяни въ Нар. Събрание. Въ писмото на г-на М-ра, което се про-

чете сега и въ което ни се съобщава за наредбата направена отъ правителството, азъ разбирамъ, че правителството съгласно чл. 47-й отъ Конституцията, иска да се одобри наредбата, съ която се е обявила страната въ военно положение, подирѣ злѣдѣянieto извършено върху Негово Височество Българский Князь. Сега намъ неостава слѣдователно друго, освѣнъ да одобримъ постѣпката на Намѣстничеството, което само се е прогласило, или пакъ да отхвърлимъ тая наредба за военното положение като незаконна. За да можемъ да се произнесемъ ние заради това или онова, ще се постарая да привѣдъ своитѣ мотиви, за какво ще бѣдъ азъ: да ли за или противъ предложението на г-на М-ра-Предсѣдателя.

Както ви е извѣстно г-да представители, споредъ 47-й чл. отъ Конституцията, ако държавата се заплашва отъ нѣкоя вънкашна или вътрѣшна опасность, то по предложението на Министерский Съвѣтъ, Българский Князь има право да издава наредби и распоредания, които наредби и распоредания по-послѣ се внасятъ въ най-близката сесия на Нар. Събрание за утвърждение или за одобрение. Подирѣ 9-й Августъ, вие знаете г-да представители, че ние най-напредъ нѣмахме Български Князь, да изпълнява чл. 47-й отъ Конституцията; защото една нощъ, Н. В. Князь Александръ отъ злѣдѣйски рѣци бѣ грабнатъ и занесенъ въ неизвѣстно мѣсто. Това е скръсенъ и позоренъ актъ. (Гласове: Вѣрно)! Той не можеше да изпълни чл. 47-й отъ Конституцията. Подирѣ туй, явяватъ се въ Търново, както ви е извѣстно нѣколко патриоти, подигнаха интереситѣ на България по-високо отъ частнитѣ интереси на нѣкои лица и поискаха да освободятъ страната отъ затруднителното положение. Обявиха слѣдователно, че тоя актъ извършенъ отъ нѣколко непатриоти хора е актъ, който не се сподѣля отъ българский народъ; слѣдователно, подигатъ тѣ въпросъ за възвръщанието на Българский Князь на престола му, като въ сѣщото врѣме, за да може тая цѣль да се приспособи, издадоха наредба, че се обявява държавата въ военно положение. Съ други думи, издадоха наредба, че нѣкои отъ правата предвидени въ Конституцията се суспендиратъ за извѣстно врѣме, до когато предизвиканата опасность се отстрани. Състави се Намѣстничество слѣдователно, което Намѣстничество състави правителство, което подирѣ завръщанието на Княза се одобри отъ Него.

Тоя е актътъ, който виждате, че се излага въ писмото на г-на М-ра Предсѣдателя; тая е наредбата, която г-нъ М-ръ Предсѣдатель предлага да се одобри. Наредбата по военното положение, представя се съгласно чл. 47-й отъ Конституцията, въ най-близката сесия на Нар. Събрание. Ето въпросътъ, отъ който трѣбва да излѣземъ, за да разберемъ туй, което ни се предлага да одобримъ. Наредбата не е нищо друго, освѣнъ обявление военно положение въ онуй врѣме, когато българский народъ незнаеше, че нѣкои хора ще се намѣрятъ да грабнатъ Княза и да го занесатъ въ неизвѣстно мѣсто. Тоя е актътъ, за който на Нар. Събрание се предлага да одобри мѣрката на Намѣстничеството, защото ако нѣмаше подобно Намѣстничество, едва щѣше да бѣде възможно сега намъ да засѣдаваме тукъ.

Колкото за разяснения по военното положение и като какви сж наредбитѣ по него, това е въпросъ за бѣдѣщето. За сега трѣбва да се ограничимъ въ това: до колко се ограничаватъ правата на гражданетѣ презъ врѣме на военно положение. Наредбитѣ могатъ да бѣдѣтъ такива или инакви. Ние трѣбва да поглѣднемъ на тѣхъ като на издадени отъ едно българско правителство. Ако

нѣкои немогатъ да си обяснятъ, какво значи военно положение, тѣ трѣбва да преглѣдатъ по-добрѣ Конституцията и да видятъ, кои права именно се суспандиратъ въ подобно врѣме, каквото е днешното. Отъ тамъ ще си обяснятъ именно, че дѣйствително такова нѣщо може да става подѣ отговорността на г-на М-ря и слѣдователно, когато се събере Нар. Събрание, може да се пита, зарадѣ тия распорѣждания.

Азъ мисля, че нѣма защо да разискваме върху тоя въпросъ, защото той е за мнѣжло. За въ бѣдѣще, какво мисли да прави правителството, то е въпросъ на бѣдѣщето, и правителството мисли, че е по-добрѣ за да нѣма за въ бѣдѣще отговорностъ, да внесе още въ сѣщата сессия распорѣжданията, които мисли да направи, догдѣто трае военното положение. То е негова работа; защото то е отговорно и за напредѣ ще отговаря по-тежко отъ колкото сега. Това е негова работа и ние нѣма защо да се боиме. Ако има врѣме, то ще ни ги представи, за да се избави отъ по-голяма отговорностъ.

Заради това, азъ съмъ на мнѣние, че предложението на г-на М-ра Предѣдателя, което е за одобрение постѣпката на правителството по обявяване страната въ военно положение, трѣбва да се приеме като нѣщо законно и даже патриотическо. (Гласове: Печерпано е)!

Гавр. Орешаковъ: Многото говоряние по нѣкога затѣмнява въпроситѣ. Заради това, азъ ще се постарая да бѣдѣ по-краткъ. Казватъ, че имало наредби за военно положение и че тия наредби трѣбвало да се потвърдятъ. Ако е въпросътъ, да потвърдимъ това, което е било направено, то можемъ да потвърдимъ военното положение което е до днеска и да бѣде законно; нѣ въпросътъ е, да ли както до сега се е практикувало, да се практикува и за въ бѣдѣще. Ако е тѣй, трѣбва да се обясни и ако до сега сѣ се практикували неправилно законитѣ, трѣбва да се размисли, какво трѣбва да се прави.

Г-нъ Тончевъ мисли, че не било важно, да се повдига въпроса: какво значи военно положение. Азъ мисля, че това нѣщо е отъ голѣма важностъ. Ако е само за суспандиранieto на чл. чл. 73 и 74-й отъ Конст. то не е нищо, и ако е само за претърсване и затваряние, можемъ да кажемъ, че не е отъ голѣма важностъ; но азъ казвамъ, че това военно положение, което се е практикувало до сега, излиза вънъ отъ съдържанието на тия два члена. Азъ питамъ: на основание на кой законъ се спиратъ вѣстницитѣ. Г-да представители! Ние засѣдаваме тукъ сега. Конституцията предписва, че засѣданията трѣбва да бѣдѣтъ публични. Азъ казвамъ, че това е неосъществимо, когато въ гърлото на народа е уврена кърпа. Азъ питамъ: на кое основание, на основание на кой воененъ законъ, дѣйствующъ въ военно или въ мирно врѣме, дѣ е казано, че изразителитѣ на общественото мнѣние се спиратъ? Такова нѣщо нѣма нийдѣ казано; слѣдователно, туй предложение, което ни се предлага днесъ е такова, на което могатъ да дадѣтъ, каквото щѣтъ съдържание. Това не е друго освѣнъ узаконение на единъ административенъ произволъ.

Каза г-нъ Вачовъ, че имало врѣмenni наредби, които сѣ станѣли на основание 74-й чл. отъ Конституцията. Врѣмenni наредби нѣма. Тукъ има чистъ и простъ терминъ военно положение. Това нѣщо, ние можемъ да разберемъ тѣй. Въ обикновенно врѣме имаме обикновенни сѣдилища на основание 13-й чл. отъ Конституцията. Освѣнъ обикновеннитѣ сѣдилища, имаме пакъ

други военни сѣдилища, които примѣняватъ властта си къмъ военни лица. По теория, ако сѣдимъ, трѣбва да допуснемъ, че военното положение не е нищо друго, освѣнъ че властта на военнитѣ сѣдилища се примѣнява и къмъ гражданскитѣ лица. Това може да се каже. Ако ли сѣ единъ терминъ искатъ да вкаратъ много нѣща, тогава неприемамъ. Азъ неможъ да приемъ начинътъ, по който се предлагатъ законитѣ да ги приемаме. Казватъ, че имало извънредни обстоятелства. Не се каза, кои сѣ тия извънредни обстоятелства. Говори се за опасностъ. (Шумъ). За опасността искамъ да кажъ. Има извънредни работи, това е несъмнено; но тия извънредни работи могатъ да бѣдѣтъ много различни. Опасностъ може да се случва отъ различни мѣста; заради това, когато примѣняваме военно положение, трѣбва да казваме отъ гдѣ иде опасността. Ако има опасностъ отъ вътрѣшни врагове, могатъ да се спиратъ вѣстницитѣ. Но азъ казвамъ, че законитѣ трѣбва да се придружаватъ съ мотиви г-да. Когато се прогласява военно положение, трѣбва да се опредѣли и нѣговий сѣдъ. И тогава трѣбва да стане — азъ не предлагамъ да неодобряватъ предложението на правителството — законъ. (Шумъ). Азъ предлагамъ това на ония, които стоятъ на оная страна, защото обичатъ правата на народа. Азъ не искамъ да неодобрите военното положение, но искамъ да опредѣлите неговий сѣдъ.

Базаха, че имало прецеденти и че сме имали военно положение отъ 6 Септември насамъ. Ако щете практикувайте го както тогава, но трѣбва да не спущате отъ предѣ видѣ, че и тогава имаше гласове отъ незадоволствия и тия идяха отъ ония хора, които сѣ на властъ сега.

Заради това, азъ повтарямъ, че трѣбва да се опредѣли добрѣ значението на военното положение и къмъ законътъ за него, да се приложатъ мотивитѣ.

М-ръ Радославовъ: Твърдѣ е жално, че въ Събранието се намѣрва единъ отъ бившитѣ министри, които, ако да не бѣ прогласено военно положение, едва ли щѣха да могатъ да излѣзѣтъ вънъ отъ кѣщитѣ си. Негова милостъ бѣше М-ръ, когато нѣмаше нито административенъ произволъ, нито военно положение, но една нощъ се намѣри забиколенъ и съвършено опозоренъ.

Г-да! Това което се е направило и ви се предлага на одобрѣние е направено заради това, защото страната се намѣрваше въ най-опасно положение. Може да невѣрва г-нъ Орешаковъ, който е избранъ представител на 10-й Августъ, но правителството знаеше, че послѣ 9-й Августъ, безъ военно положение нѣмаше да има България. Слѣдователно, това распорѣждане, което е направило правителството, иска да се одобри, защото е направено за интереситѣ на страната, за интереситѣ на държавата и съгласно Конституцията.

Колкото до другитѣ распорѣждания, които ще произлѣзѣтъ отъ това военно положение, тѣ ще се внесѣтъ на разглеждане въ Нар. Събрание и тогава г-нъ Орешаковъ, като представител отъ 10 Августъ, може да говори, колкото обича.

При това, азъ протестирамъ още единъжъ предѣ Събранието. Не е имало никакъвъ административенъ произволъ. Нѣка каже г-нъ Орешаковъ отъ 16-й Августъ насамъ имало ли е. Напротивъ имаше произволъ тогава, когато той бѣше принуденъ като М-ръ, да несмѣе да излѣзе отъ кѣщата си.

Гавр. Орешаковъ: Административенъ произволъ (Гласове: Думата не е зель!) Азъ мисля г-да

Предѣдъ: Думата има г-нъ Дуковъ. По редѣ се говори.

Л. Дуковъ: (Гласове: Исчерпано е!) За внесеното предложение отъ г-на М-ра Президента, да одобримъ военното положение, наистина до нѣкъдѣ мож да се съглася. Отъ друга страна, има да поблагодаря въ тоя случай на г-на Грънчарова, който подигна тоя въпросъ, че трѣбва да се опредѣли по-добрѣ военното положение. Азъ немож да се съглася съ г-на Тончева и Вачева, които говориха че било ясно казано, какъ трѣбва да се практикува това военно положение. Азъ ще кажж, че закона е написанъ и практиката показва, какъ се е практикувало военното положение напредъ и сега. Ако гледаме законътъ, не трѣбва да се страхуваме. Много хубаво забѣлѣжи г-нъ Мирски, че нѣкои управители, началници и старшии, злѣ сж практикували военното положение, но азъ ще кажж и това, че управителитѣ въ военно врѣме, практикуватъ военното положение на тѣлата на хората. Азъ вече съмъ направилъ запитвание за единъ окол. началникъ, който е практикувалъ военното положение съ камшикъ въ ржката си. Ако е врѣме да се искатъ доказателства, ще подкрѣпя думитѣ си, но казвамъ, че не ще подкрѣплене. Ако искате ще да кажж. (Гласове: Нѣма нужда!)

Сега, за да се узакони военното положение, трѣбва да се опредѣли, каква програма ще има нашето правителство. Най напредъ, споредъ сегашното незнаемъ, не сме видѣли такова нѣщо, което да се казва, да се гарантира честта, живота и имота. Това е гарантирано отъ само себѣ си и Конституцията тѣй заповѣдва и регенството тѣй казва въ словото си.

Азъ съмъ съгласенъ, да искажемъ довѣрие къмъ правителството, и да узаконимъ военното положение, но немож да не кажж както каза и г-нъ Мирски и Грънчаровъ, нѣка опредѣли нашето М-во какъ се разбира военното положение. Ако е споредъ Конституцията, азъ съмъ съгласенъ, защото не е за страхуване, че като има чловѣкъ прѣдъ видъ, като не е обяснена работата, не е извѣстно какви распореджания ще има? Знаете, че споредъ тронното слово и споредъ Конституцията трѣбва да се свика Велико Народно Събрание, (Гласове: На предмѣта!) По военното положение говоря това, да ли ще се практикува и на тия, които ще искатъ да си упражняватъ правата и които кажжтъ, че не въ такъвъ смисълъ, трѣбва да си кажжтъ волята и тогава азъ не вѣрвамъ, да ли ще бѣде толкова добрѣ.

Зарадъ туй, отъ една страна, като поддържамъ военното положение споредъ Конституцията, отъ друга страна казвамъ, че г-нъ М-ръ Предѣдатель не е я изпълнилъ. Той каза, че послѣ ще отговори и ще ни внесе законъ въ едно ближно заседание, но злото незная да ли ще се одобри. Станжлото не може да се възвѣрне. Ако е така, както минжлата година да се наказватъ хората, тогава ще се принудатъ да се очудватъ предъ закона.

Ние сме съгласни отъ какъвто видъ и да сж виноватитѣ, нѣка се съдятъ съгласно закона. Но въвъ отъ закона, единъ подозиражъ другого и да го бие вечеръ, а да го пуска сутренъта, не е добро да се прави. Такива нѣща сж се практикували и то е за жалость. Тогава трѣбва да опредѣлимъ, какъ се разбира военното положение. Защото, ако неизбѣгнимъ отъ произволи незная какво ще стане.

Заради това азъ съмъ съгласенъ съ г-на Грънчарова и другитѣ, т. е да поддържаме военното положение, но г-нъ М-ръ да обясни и когато се правятъ распореджания, да се обявяватъ до тѣхнитѣ чиновници и окр. управители и да се практикува военното поло-

жение както го разбира правителството, а не както до сега. Сега чловѣкъ не може да упражни своитѣ права, а трѣбва да оставимъ свободата на народа. А за виноватитѣ, нѣка бѣдѣтъ наказани споредъ закона. Азъ моля г-на М-ра-Президента, ако така разбира военното положение нека ни обясни и се обѣщае да се распореди.

Ст. Жьойбашиевъ: Да се говори, г-да върху тоя въпросъ още, мисля че не би трѣбвало, защото ставжха дълги дебати, но ще кажж и азъ двѣ три думи. Г-дата, които говориха противъ внесеното предложение, на тѣхъ се иска и да го приематъ и не, а защо нѣкои го отхвърлятъ, незнаятъ да докажжтъ.

Военното положение, каза г-нъ М-ра, да се подобри. Тѣ казватъ: ще го приематъ, но да се покаже какъ ще се практикува. Мисля, че тукъ не трѣбва философии да се разбере, когато и тѣ сами сж съгласни да се упражнява това положение отъ централната власт. Г-нъ Лазаръ Дуковъ каза, че това не е така и нѣма да бѣде задължително. Азъ ще кажж пѣкъ, че това накарва правителството да държи военно положение, за да се запази страната отъ опасность. Ние не трѣбва да се съмняваме въ правителството, което ще има присърдце доброто на страната. Г-нъ М-ръ официално заяви, че има намѣрение да направи добро на страната, и мисля, че ще направи много добро нѣщо и не може да се отхвърли такова предложение, което е единственна гаранция за държавата. Мисля, че не трѣбва да мислимъ по нататѣкъ, защото има хора у насъ, които сж били виновати и сж предизвикали това военно положение. Като имаме такова заключение и като патриоти, не трѣбва да се съмняваме, въ предложението, но трѣбва да го поддържаме, и централната властъ ще държи такова нѣщо, което е прогресъ на нашето правителство. (Гласове: Исчерпанъ е въпроса!)

Д. Ризовъ: Г-да! Въпроса не е исчерпанъ, но е замотанъ. Ще докажж това. Преди всичко, немож да разберж какъ г. Вачевъ говори, че намъ се представя отъ Мин. Съвѣтъ предложение за нѣщо минжло. Истина е, че съобщението на Мин. Съвѣтъ е за едно военно положение, което се е провъзгласило на 16 Августъ, и слѣдователно, за минжло; но фактъ е, че това военно положение сжществува и днесъ и незная до кога ще сжществува. Слѣдователно, не е за минжло. Намъ се представя предложение на което срока незнаемъ и за което имаме право да говоримъ. Тѣй както е представено въ съобщението отъ Мин. Съвѣтъ, излиза, че ние вотираме тукъ простъ — както най-справедливо забѣлѣжи г-нъ Орошаковъ — простъ терминъ: «военно положение». Менѣ ми се струва, че много бъркатъ ония приятели, които говорятъ за частности, които ставатъ на нѣкъдѣ. Тѣ забравятъ, че всѣка частности, извършена отъ нашата върховна властъ, ако прѣмине прѣзъ Нар. Събрание, става сжщо прецедентъ и става законъ. За военното положение въ нашата Конституция има два члена въ които е опредѣлено, а именно въ 47-й и 76-й членове. Въ единътъ членъ се говори за распореджанията, които се издаватъ въ такъвъ случай, че трѣбва да се поднасятъ въ първата или най-ближната сессия на Нар. Събрание. Именно отъ тоя членъ забравя г-нъ Вачовъ, че ние не можемъ да приемемъ това военно положение, както е представено като терминъ и послѣ да оставимъ правителството да се распореджа и още по-сетнѣ ние да одобряваме. Мисля, че до дѣто военното положение сжществува и ще сжществува, ние трѣбва да опредѣлимъ, какво нѣщо е то. Споредъ изричния смисълъ на 76-й членъ отъ Конституцията, подъ военно положение, трѣбва да се разбира суспендиране, а не отмяняване

на 73-й и 74-й членове от Конституцията, защото тия членове съдържат, даже в някои ги прочетоха тукъ, и тѣ непредвиждатъ такива административни производства, за които г-нъ Оршаковъ говори и които се практикуваха лани. Тамъ не влиза ограничение на печата, събранията и т. н. т.

Ето защо, когато се представя намъ предложение, да вотираме за военно положение, което ще земе сила на законъ, мисля, че ние сме длъжни да си обяснимъ, какъ разбираме подъ това военно положение. Азъ съмъ съгласенъ напълно да одобрямъ предложението на М-вото за провъзгласеното на 16-й Августъ военно положение като нѣщо минжло. Отъ доверието, което имаме къмъ Министерството — т. е. поне болшинството на Нар. Събрание, ние можемъ да допустимъ практикуването на това военно положение за настояще време, но не може да бжде за бждѣще, както заблѣжи и г-нъ Дуковъ, защото въ тронното слово се говори за свикване на Вел. Нар. Събрание. А пъкъ избори немогатъ да се произведатъ при такова военно положение, както сж практикували в някои окол. началници, на пр. въ Ямболъ, да растуриятъ градски съвети и както въ Ломъ, да каратъ хората съ фенери да ходятъ вечеръ.

Въпроса, г-да, може да се исчерпи, като приемемъ провъзгласеното военно положение на 16-й Августъ и да го одобрямъ, че е съществуващо, а при това да искаме задължение отъ правителството, още въ тая сесия да представи проектъ, въ който да бжде изложено напълно, какво се разбира отъ съдържанието на предложението: «военно положение.» Тогава, ще се говори за него. Азъ съмъ увѣренъ, че днешното М-во нѣма да излѣзе изъ границитѣ, които Конституцията му опредѣлява по военното положение. Ето защо предлагамъ, да се приеме внесеното предложение отъ г. М-ра-Председателя, съ това условие, щото въ тая сесия още да представи проектъ, въ който да бжде опредѣлено съдържанието на това военно положение. (Гласове: Исчерпано е!)

Ив. Славейковъ: Г-да! Въ предложението, което се направи отъ страна на г-на М-ра Председателя, се съдържатъ двѣ нѣща. Първото е: да се одобри военното положение провъзгласено на 16-й Августъ, което трае до днесъ и второ: да се продължи това военно положение и за напредъ. Азъ желая да заблѣжж едно нѣщо, че въ това предложение нѣма срокъ предвиденъ, до кога ще трае това военно положение, т. е. до кога ще слѣдватъ българскитѣ граждани да бждатъ лишавани отъ своитѣ правдини. Споредъ моето мнѣние въпроса е твърдѣ важенъ и не трѣбва да се отнасяме легко къмъ него. Както частно человекъ пази кесията си, така и ние трѣбва да глѣдаме на нашата свобода и трѣбва да се лишаваме отъ нея само тогава, когато дѣйствително обстоятелствата изискватъ да се лишимъ, а не тѣй безъ никаква гаранция. Разумѣва се, ние сме имали и други военни положения неопредѣлени. Думата «военно положение» е общъ терминъ. Но коя е нуждата за военното положение? — Да се даде възможность на правителството въ извѣстни обстоятелства да може да дѣйствува по-бързо и скоро и да може да се предвараютъ извѣстни злини. Това е цѣльта на военното положение. Както сж различни обстоятелствата, които предвиждатъ това военно положение, тѣй и различни сж ограниченията, които се турятъ за упражнението на гражданскитѣ правдини. На пр. въ едно село раздѣлятъ се селянитѣ на двѣ страни и се каратъ. Какво правятъ? Полицията отива и понеже немогатъ да се помиратъ селенитѣ по другъ начинъ, зима някои извѣн-

редни мѣрки. Безъ да глѣда закона, распореджа се, арестува ги и като се умири селото, пуца ги. Това е военно положение, но въ твърдѣ малкъ размѣръ. Въ някои околия или областъ правителството зима предварителни мѣрки, и това е военно положение. Дохожда опасность, отъ вънъ; на пр. готви се неприятель за нападение държавата. Това е сериозно заплашване на страната и тогава се зиматъ по-големи мѣрки. Дохожда друго много важно обстоятелство, на примѣръ война, когато се биятъ войскитѣ, и сж устрѣмени силитѣ на държавата за прогонване неприятеля отъ държавата; тогава трѣбва да е най-силна властта, за да може да дѣйствува тѣй, безъ да глѣда правата и свободата на гражданитѣ, а да прогнѣ неприятеля. Въ време на война, цѣли страни отъ държавата сж били опустошавани отъ самитѣ правителства, за да се неопустоши цѣлата държава и да се ведаде възможность на неприятеля да се въсползува. Не щж да казвамъ за Москва, когато напоследнѣ биде нападнѣта.

Добрѣ! Какво имаме сега ние тукъ? Какво е това военно положение, което се предлага отъ г-на Президентъ М-ра? Ние имаме твърдѣ практическо положение. Когато се грабва главата на държавата и се откарва вънъ отъ границата; когато въ провинцията се провъзгласяватъ различни правителства и едва ли недохождатъ българскитѣ войски да се биятъ едни съ други и граждани съ войскитѣ, това е положение твърдѣ сериозно и заплашително не само за реда и тишината но и за независимостта на страната. Военно положение въ най строго положение е необходимо въ таквъ случай за да се спаси страната. Такова военно положение се провъзгласи и ние се канимъ да го одобрямъ. И не можемъ иначе, освѣнъ да го одобрямъ.

Дохождамъ до другата точка.

Днесъ за днесъ като се предлага отъ министерската трибуна да се лишимъ отъ всички права, споредъ както до сега се е разбирало военното положение, като се предлага да се приеме и за напредъ безъ да се опредѣлява срокъ, ние трѣбва да помислимъ и да видимъ, да ли дѣйствително има тия причини и сериозни обстоятелства, които да ни принудятъ да дадемъ на правителството тая широка власть, която иска. Мень се струва, че ако дойдемъ да помислимъ малко нѣщо, ще видимъ, че нѣма днесъ за днесъ такива обстоятелства. Може да се породятъ подиръ 5 или 10—15 дена, но днесъ за днесъ нѣма. Какво виждаме? Главния кризисъ се минж. Войскитѣ за каквато цѣль дойдоха, постигнаха я и България се възвърна въ по-нормаленъ редъ. Войскитѣ си отидоха и когато си отидоха предлага ни се отъ министерската трибуна да се лишимъ отъ своитѣ граждански права. Може веѣки да расчита както ще, но азъ нѣма да рѣшж да се лишж отъ тия правдини, както и да вотирамъ да се лишятъ отъ тѣхъ българскитѣ граждани. Или трѣбва да се опредѣлятъ по точно тия правдини, отъ които българскитѣ граждани трѣбва да се лишятъ. Ние не можемъ въ двѣ думи «военно положение», да хвърлимъ властта въ ръцѣтѣ на правителството. Може би централната власть да не злоупотребява, но ще злоупотрѣбватъ другитѣ, по долнитѣ власти. Говори се, че правителството когато дойде въ особено затруднителни обстоятелства, само има право на осъвание на Конституцията да прави различни закони и распореджания и когато дойде Нар. Събрание да ги одобри. Ние сме Събрание, намъ трѣбва да се предложи проектъ, който да стане законъ, въ който да се опредѣли, отъ кои правдини се лишаватъ българскитѣ граждани и какъ ще се по-

стѣпва въ дадени случаи. Тогава, мисля, Народното Събрание ще даде тая власт на правителството.

Г-да! Нѣма да продължавамъ повече, и желая да вѣрвамъ, че онова, което говоря, го говоря искрено, като съзнавамъ, че ще бѣде лошо ако дадемъ всичкитѣ граждански правдини въ рѣцѣтъ на правителството. Трѣбва да се пазимъ, че иначе ще има лоши слѣдствия. Въ Англия, дѣто е обезпечена свободата, нѣма нито единъ законъ неопредѣленъ. Тамъ хората цѣвятъ свободата. Тамъ се опредѣлява на пр. че военното положение ще трае 3 мѣсеци и правителството не може да упражнява единъ законъ, освѣнъ до срока. Ако има опасностъ, то правителството свиква парламента и послѣ дава изново властъ. Тукъ се предлага военно положение безъ опредѣленъ срокъ. Това да приемемъ ще бѣде легкомисленно. Заради това, азъ се присъединявамъ горѣ-доле на предложението на г-на Ризова и казвамъ: да одобримъ военното положение за до сега както е било, защото дѣйствително, било е предизвикано отъ твърдѣ важни обстоятелства, но въ най-късъ срокъ до гдѣто трае Събранието, да ни се представи законъ или проектъ, дѣто да е изрично или много по-добрѣ опредѣлено: отъ кои права българскитѣ граждани се лишаватъ. Ако направимъ това, ще запазимъ и достоѣнството на правителството и правата на народа.

Кърпачевъ: (Гласове: Исчерпано е!) Отказвамъ се.

Д-ръ Вачевъ: При всичко г-да, че считамъ, че по тоя въпросъ, който е внесенъ за разискание въ Нар. Събрание, нѣма да се говори, но като станѣха твърдѣ дълги разисквания, ще се помѣча да възрази на нѣкои работи, които не сѣ основателни. Пита г-нъ Орошакъ: на кой законъ е основана наредбата за изпълнение военното положение. Азъ пакъ питамъ на основание на кой законъ е испѣденъ Княза? На основание на кой законъ сѣ избрали извѣстни депутати на 10-й, Августъ когато е било военно положение? Слѣдователно, да се пита на кой законъ е упражнявано военното положение, е еластично.

Подиръ това пита се: да ли пакъ тѣй ще се практикува военното положение, както се е практикувало до сега. Това е питане твърдѣ основателно, но да може да се отговори, трѣбваше да се каже: какъ е практикувано до сега. Да ли не тѣй както го изискватъ интереситѣ на България? Всичкитѣ злѣдѣйци, престѣпници и пр. можтъ да бѣдѣтъ арестувани, а още повече въ военно врѣме. А какъ ще се практикува за напредъ, това е твърдѣ лесно да се разбере, защото е казано въ самата Конституция. Това е казано въ 48-й членъ на Конституцията. Само онѣзи права се отниматъ на гражданитѣ, които не сѣ помѣстени въ 48-й членъ. Може да се правятъ распорѣждания за арестуване такива хора, които може да упронастятъ държавата. Ето какъ ще се практикува военното положение при сегашнитѣ обстоятелства, които не сѣ както до вчера.

Г-нъ Ризовъ каза, че нѣмало наредба, която да се одобрява съгласно членъ 47-й на Конституцията. Ами, че обявяването за обявяване страната въ военно положение не е ли наредба? Ако иска г-нъ Ризовъ наредба, за по кой начинъ да се практикува военното положение, имаше напредъ такава наредба презъ врѣмето на съединението, а сега нѣма нужда за да се одобрява отъ Нар. Събрание. Казахъ, че има наредба, която само трѣбва да се одобри, тѣй като това военно положение е обявено отъ Намѣстничеството и послѣ отъ правителството.

Каза се че минѣла опасността и защо, казватъ, трѣбва да съществува военно положение. Азъ незная да ли е минѣла опасността. Напротивъ менъ се вижда, че всѣки день се заплитва страната ни отъ смущения. Минѣла опасността, казватъ, и за доказателство привеждатъ, че си били отишли войскитѣ. Това не е фактъ. Фактъ е, че държавата е била въ опасностъ и се е обявило военно положение на основание Конституцията. Гдѣ е бившия Князь? Нѣкои не одобряватъ нашето Регенство и искатъ смущение да произведатъ. Азъ поне на това не можъ да се съглася, че безъ военно положение ще може да се държи реда и тишината въ страната.

Предлагатъ нѣкои отъ г-дата, да се предложилъ билъ законнопроектъ отъ правителството за военното положение. Г-да представители! Да се каже това е много лесно. Съгласенъ съмъ да има законъ, по който въ случай че се объяви страната въ военно положение да бѣде опредѣлено, какъ да се практикува; но до сега такъвъ законъ сме нѣмали. Ние виждаме отъ 247-й чл. на Конституцията, че въ извънрѣдни случаи правителството може да издава наредби и да прави распорѣждания по управлението. Тия наредби и распорѣждания се одобряватъ отъ Нар. Събрание. Отъ тукъ заключавамъ, че до сега поне не е било предвидѣно отъ Конституцията за такъвъ законъ, какъвто непрѣмѣнно трѣбва да съществува. Но сега го нѣмаме, и не е имало врѣме да се изработи въ тия кратки врѣмена, защото всѣки пѣтъ сѣ преврати сме имали работи. Нар. Събрание не е имало освѣнъ една само редовна сесия да се занимае съ положението на страната.

Наведе се, г-да, че въ Англия подобни нѣща нѣмало. Най послѣ, азъ ще кажъ, ако щете, че въ Англия нѣма такива хора, които да направятъ това, което станѣ тука. Такъвъ позоренъ актъ, какъвто станѣ у насъ, не съществува. Най-послѣ и да кажемъ, че съществува, но поне ще сравняваме Англия съ България ли? Въ Англия която толкова години се управлява конституционно, имало е врѣме да се уредятъ нѣща за всѣкакви случаи. А какъ ние можемъ да искаме непрѣмѣнно, щото въ таково критическо врѣме да не съществува и тукъ военно положение съ распорѣждания и наредби споредъ Конституцията? Не съмъ на мнѣние да стоимъ безъ законъ, г-да, но за отсѣтствието на такъвъ законъ е виновно кжсото врѣме и най-послѣ хората, които не сѣ ни дали свободно врѣме да се наредимъ.

Въ това отношение, г-да, както казахъ и по напредъ, нѣма да направимъ злѣ, ако признаемъ, че обявеното военно положение произведено и обявено отъ Княза е за полза на страната и, че трѣбва да го одобримъ. Разумѣва се, че за напредъ нашето правителство ще внимава да не ставатъ работи, каквито сѣ ставали, споредъ г-на Орошакъ, въ провинцитѣ; но това е работа разбира се, на правителството, което ще защитава повече закона, отъ колкото го е защищавало друго едно правителство, даже не законно съставено. За напредъ нѣма да станѣтъ работи, които сѣ съществуваха. Ако пакъ има фактъ позорно свършенъ, това остава вече още въпросъ на интерпелация къмъ г-на М-ра на Вѣтрѣшнитѣ Дѣла, който вѣрвамъ ще отговори: какъ и защо е станѣло това, но за което струва ми се нѣма защо да разискваме, че трѣбва да одобримъ постѣпкитѣ на правителството съ обявяването на военното положение въ врѣме когато държавата се намираше въ най-критическо положение. Бихъ предложилъ даже да се прекратятъ дебатитѣ, но може би желаятъ нѣкои да говорятъ още.

М-ръ Радославовъ: Мисля, че доволно се разисква отъ страна на г-да народнитѣ представители и, както нѣколко пѣти повторихъ, казвамъ го още веднѣжъ, че разяснения за какъ да се практикува военното положение ще се внесатъ въ сегашната сесия. Освѣнъ това, забѣлѣждамъ, че не е сега време за продължение и разисквания, защото и правителството нѣма достатъчно време. Мисля, че положението е доста критическо; съвсѣмъ е въ опасностъ. Вие както щете, можете да разисквате колкото щете, но трѣбва да знаете, че всѣка минута е скъпа и всѣки е отговоренъ. Въ нѣколкото време което имаме, ще внесе правителството распоряждане, и нѣма да работи то, както предполагатъ нѣкои, противозаконно. (Гласове: Прието! Исчерпанъ е!)

Предсѣд: Който желаятъ да се говори повече да вдигнатъ рѣка. (Никой не вдига). Предложението отъ страна на Мин. Съвѣтъ е таково, щото обявеното военно положение, по распореджанието отъ княжескитѣ намѣстници, отъ 16-й мин. Августъ, потвърдено съ княжеска прокламация отъ 17-й сѣщи мѣсець, да се одобри. Който одобряватъ това предложение да вдигнатъ рѣка. (Всѣчки вдигатъ).

И тъй предложението се приема единодушно.
(Звъни). Давамъ 5 мин. отпущъ.

Слѣдъ отпущъ.

Предсѣд: (Звъни). Засѣданието се продължава. Има да се прочетатъ внесенитѣ отъ г на М-ра на Финанситѣ законопроекти: 1) по бюджета за 1887 год; 2) законопроектъ за допълнение къмъ закона за издаването на сѣкровищни бонове и 3) законопроектъ за свърхсѣтенъ кредитъ отъ 100.000 лева. Замолява се г-нъ Секретаря да ги прочете.

Секр. Ташикмановъ: (Отъ трибуната чете)

„Докладъ до Народното Събрание

върху законопроекта за свърхсѣтенъ кредитъ отъ 100.000 л.

По случай на излизането вънъ отъ България на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО бившия Князь Александра I-й, вслѣдствие на подадената отъ него оставка, правителството намѣри за добръ и умѣстно да му отпусне една сума отъ сто хиляди лева.

За тая цѣль имамъ честта да поднесъ на почитаемото Нар. Събрание пралагаемия тукъ законопроектъ за свърхсѣтенъ кредитъ и моля за приемането му».

Гр. София, 1-й Септемврий 1886 год.

Министръ на Финанситѣ: Ив. Ев. Гешовъ.

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за свърхсѣтенъ кредитъ отъ 100.000 лева.

Чл. 1. Разрѣшава се на финансовия министръ свърхсѣтенъ кредитъ отъ 100.000 лева, за пѣтни разноси на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО бившия български князь Александра I-й, по случай на излизането му изъ България.

Чл. 2. Тоя кредитъ ще се отнесе къмъ бюджета за 1886 год. и суммитѣ ще се взематъ отъ резервитѣ на държавното сѣкровище.“

Предсѣд: Желаетъ ли Народното Събрание веднага да се пристѣпи къмъ разискването на тоя законопроектъ? (Гласове:

Желаетъ). Който нежелаетъ да си Г-нъ Д-ръ Вачевъ има думата.

Д-ръ Вачевъ: Съгласно 32-й чл. отъ Вѣтр. Правилникъ имаме право още въ това сѣщото засѣдание да разглѣдаме законопроекта членъ по членъ, понеже тоя законопроектъ състои само отъ единъ важенъ членъ, и той е именно за отпущането на вече дадената 100.000 лева сума и, на мнѣние съмъ, съгласно тоя членъ на нашия Вѣтр. Правилникъ още днесъ въ това засѣдание да се разглѣда представения проектъ членъ по членъ, (Гласове: Съгласни). и моля Нар. Събрание да приеме това мое предложение.

Предсѣд: Желаетъ ли въкой другъ да говори по тоя законопроектъ? (Гласове: Нежелаетъ, нежелаетъ!)

Г-нъ Д-ръ Вачевъ прави предложение да се разглѣда още днесъ въ това засѣдание прочетенъ законопроектъ и да се вотира. Съгласно ли е Нар. Събрание? (Гласове: Съгласни, съгласни). Който не е съгласенъ да си вдигне рѣката. (Никой не вдига). Приема се.

Г-нъ Секретаръ ще го прочете на второ четение.

Секр. Ташикмановъ: (Чете)

«Чл. 1. — Разрѣшава се на Финансовия Министръ свърхсѣтенъ кредитъ отъ 100.000 лева, за пѣтни разноси на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО бившия български князь Александър I-й, по случай на излизането му изъ България». (Приема се).

Секр. Ташикмановъ: (Чете):

«Чл. 2 — Тоя кредитъ ще се отнесе къмъ бюджетътъ за 1886 год. и суммитѣ ще се взематъ отъ резервитѣ на държавното сѣкровище». (Приема се).

Секр. Ташикмановъ: (Прочита цѣлия законъ на трето четение).

Ив. Славейковъ: Обичай е щото третото четение въ слѣдующето засѣдание да става, и третото четение на тоя законъ предлагамъ въ утрѣшното засѣдание да стане.

Д-ръ Вачевъ: Азъ знаа, че по въпросътъ за бюджета трето четение никога не става, а само втори пѣтъ, на второ четение сме го разглѣдали; трето четение не е бивало никога. Понеже това се касае за сума по бюджета, отъ свърхсѣтенъ кредитъ, просто за отпущане на сума, то още сега можемъ да свършимъ съ окончателното му приемане. И както сме правили съ бюджета, сѣщо сега и съ тоя кредитъ трѣбва да направимъ. Защото, закона тукъ е за това: веднага Правителството да отпусне тая искана сума. Тѣй щото, нѣма нужда да се чете на трето четение.

Предсѣд: Приема ли Народното Събрание окончателно на трето четение тоя законъ? (Гласове: Приема се). Който го не приема да си вдигне рѣката. (Никой не вдига). Приема се.

Секр. Ташикмановъ: Подиръ тоя законъ има и другъ законопроектъ внесенъ отъ Финансовото Министерство, който трѣбва да се прочете. (Чете):

„Докладъ до Народното Събрание

върху законопроектътъ за допълнението къмъ законътъ за издаването сѣкровищни бонове.

Съ законътъ за издаване сѣкровищни бонове, утвърденъ съ княжески указъ отъ 11-й Юлий т. г. подъ No. 104 и обнародванъ въ «Държавенъ Вѣстникъ» отъ 24-й сѣщия, брой 71, се

разрѣши на финансовия министръ да издаде презъ 1886 и 1887 год. съкровищни бонове за максимумъ 33,320,450 лева, като му се предостави да опрѣдѣли формата на боноветѣ, лихвата и другитѣ условия на издаването и исплащането имъ.

За приспособлението на тоя законъ, предшественикътъ ми г-нъ П. Каравеловъ назначи съ приказъ отъ 14 Юлий т. г. подъ No. 351 една специална четиречленна комиссия, която да води преговоритѣ по издаването на съкровищнитѣ бонове и съ това да улесни по-скорошното реализиране на разрѣшения заемъ.

Комиссията е била свикана за първъ пѣтъ на 16-й Юлий и вече на 18-й с. м., на запитването ѝ, министерството на финанситѣ е отговорило, че за до края на текущата година ще му бѣдѣтъ потребни само 7,000,000 лева. Върху тая цифра били веднага подкачени и преговоритѣ.

Отъ обстоятелствения рапортъ на комиссията до повѣренното ми министерство, съ който рапортъ тя дава отчетъ на извършеното отъ нея до 9-й мин. Августъ, се вижда, че събитията въ него день сѣ заварили преговоритѣ съ едно сериозно банково учреждение тъкмо когато тия преговори сѣ обѣщавали най-износнитѣ условия за държавата. Подиръ 9-й Августъ, обаче, това банково учреждение веднага прекъсна преговоритѣ. Съ настоящий кризисъ и по-нататъшното дѣйствиуване на комиссията за сключването на заемътъ естествено не е могло освѣнъ да се прекрати и трѣбва съ съжаление да се признае, както заключава и самия нейнъ рапортъ, че до едно неизвѣстно бѣдѣще, не може да се разчитва съ крѣпка вѣра на условия така сгодни. Тая е и причината, по която правителството счита за умѣстно да предложи на одобриеното на почитаемото Нар. Събрание прилагаемия тукъ законопроектъ за допълнение къмъ законътъ за съкровищнитѣ бонове. Съ това допълнение именно се дава на правителството поголѣма свобода на дѣйствие, необходима на тая минута и се прилага къмъ одобренитѣ вече гаранции, поръчителството на Българската Народна Банка, ако то се укаже необходимо при сключването на държавния заемъ за посрѣщане нуждитѣ, за които сѣ били предназначени разрѣшенитѣ кредити.

София, 1 Септемврий 1886 год.

Министръ на Финанситѣ: Ив. Ев. Гешовъ.

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за допълнение къмъ законътъ за издаване съкровищни бонове.

Чл. 1. Разрѣшава се на финансовия министръ да заеме частъ или цѣлото количество на 33.320.450 лева, отпуснѣти чрѣзъ законътъ отъ 11 Юлий 1886 г. (Указъ No. 104), било чрезъ издаване съкровищни бонове, било чрѣзъ окончателенъ заемъ, споредъ както намѣри Мин. Съвѣтъ за по-съобразно съ интереситѣ на страната.

Чл. 2. Въ случай, че заемътъ стане чрезъ издаване съкровищни бонове, на Българската Народна Банка се позволява да поръчителствува за тия бонове, ако нейното поръчителство се окаже необходимо».

Предсѣд.: Г-нъ Никифоровъ има думата.

Хр. Никифоровъ: Г-да представители! За нуждата отъ тоя законопроектъ или законъ, мисля, че не трѣбва ни най-малко да се препираме. Защото съ рѣшението, което зехме въ минжлата сесия, още тогава признахме, и сега видимъ, че има нужда отъ

тая сума, отъ издаването на съкровищни бонове за нѣколко милиона лева. Но въ всѣки случай, по-хубаво ще бѣде, споредъ менъ, да се даде тоя законопроектъ на една финансова комиссия, която още тая вечеръ да го разглѣда, и, въ утрѣшното засѣдание, да докладва, като рѣшимъ още сега даже, щото доклада на комиссията да се невапечатва. Предлагамъ сега да се приеме тоя законопроектъ по принципъ, обаче съ такова рѣшение, да се проводи на комиссия, която още тая вечеръ да го разглѣда, и като непечатва своя докладъ, въ утрѣшното засѣдание да го докладва и да се вотира.

Кр. Мирский: Въпросния законопроектъ е до толкова ясенъ, щото може да се каже, че внасянието му въ комиссия е излишно, и правя контра-предложение, да го приемемъ по принципъ сега веднага и още днесъ да го разгледаме членъ по членъ, а утрѣ да стане гласоподаването му изцѣло.

Ив. Славейковъ: Менъ ми се струва, че по-удобно е да приемемъ предложението на г-на Никифорова, че по финансовитѣ законопроекти приели сме за форма, щото, тѣ да минаватъ презъ докладването на една комиссия, което е най-хубаво. Толкозъ повече, че още днесъ не може да се приеме да стане и второ и трето четение, а да се приеме днесъ по принципъ и да се предаде на една комиссия, а утрѣ или въ други-день да стане второто му четение. Така щото, предлагамъ да приемемъ предложението на г-на Никифорова.

Кр. Мирский: Не се надѣвахъ, че ще се намѣри кой да възразява; защото, и 10 дни да стои въ комиссия, пакъ нѣма да се измѣни, а ще се внесе сѣщия. Както казахъ и по-напредъ, работата е толкова ясна, щото се вижда и отъ самия докладъ, който придружава проекта, и не виждамъ основателни причини за неперемѣнното му предаване на комиссия. Колкото се отнася за бюджета, разбирамъ, че съ него не може тѣй да се постѣпни, но тукъ е съвсѣмъ ясна работата. И моля да се прекратятъ дебатитѣ.

Хр. Никифоровъ: Има, г-да представители, тукъ единъ принципъ, който трѣбва да се разрѣши, и по това съображение направихъ предложението, че трѣбва да се даде на комиссия. Въ законопроекта е казано, че «заема, частъ или цѣлото количество отъ 33.320.450 лева, може да стане, било чрѣзъ издаване съкровищни бонове, било чрѣзъ окончателенъ заемъ».

Затова казвамъ, трѣбва да се даде на комиссия, която да изучи и обмисли, кое е по-добро, да ли и двѣтъ нѣща да се турятъ тукъ въ закона, или само едното, т. е. да се приеме предложението за окончателенъ заемъ; да се разрѣши да стане. А това, разбира се, много по-лесно може да се обѣжди и най-добрѣ да се разрѣши отъ една комиссия. Щото, по тоя начинъ и толкова време нѣма да се загуби, а наопаки може да се спечели време въ разрѣшението му. А и да загубимъ малко отъ време, пакъ нѣма отъ това нищо, никаква загуба; защото такива въпроси сѣ разглѣждали въ комисии; и други пѣтъ сме ги така разисквали.

Дим. Ризовъ: Азъ незная какъ г-нъ Мирский, като станъ и поддържа два пѣти проекта, иска да защити своето контра-предложение, когато тукъ въпросътъ е за принципъ, както каза г-нъ Никифоровъ, и което той защитава. Знаете, че съ приетия законъ за издаването на съкровищни бонове, ние рѣшихме да се направи заемъ отъ 33.320.450 лева, но за двѣ години срокъ. Сега знаете пакъ, че при тия обстоятелства, при настоящето положение у

насъ, кредита е поколебанъ, и заема какъвто и да бѣде, не може да е на изгодни условия. Слѣдователно, въпросътъ е: да ли чрезъ издаване на съкровищни бонове или по другия способъ да се направи тоя заемъ. Но тъй или инакъ, за по-добро разрѣшение на въпросътъ, трѣбва тоя проектъ да се даде на една финансова комисия, която да обмисли, да ли е по-удобно цѣлата сума да се заеме чрезъ съкровищни бонове, или една часть, или пакъ да се направи окончателенъ заемъ.

Азъ поне мисля, както вѣрвамъ и всички очакватъ да излеземъ благоприятно отъ тая сегашна криза, и тогава, може би, у насъ кредита пакъ да се вѣстанови, и, ако не за цѣлата сума окончателенъ заемъ, то сега да сключимъ заемъ поне за една часть, като отъ всичката сума изключимъ нѣкоя часть. Ето защо именно е нужно да се предаде на финансова комисия, която да изучи въпроса: да ли предвидената сума да заемемъ съ окончателенъ заемъ, или чрезъ издаване на бонове; или, ако предвидимъ тукъ въ закона да се направи съ окончателенъ заемъ, то да скратимъ суммата, или условията за загубитѣ, които трѣбва да претърпимъ. Така щото, поне за да се избѣгне загубата отъ поколебанъ кредитъ, което е по-добро да направимъ.

М-ръ Радославовъ: За да отбѣгнемъ всички излишни разисквания, както казахъ и по-напредъ, защото не е време нито може да се раскрива положението, правителството нѣма нищо противъ предложението на г-на Никифорова, че трѣбва да се предаде законопроекта на комисия, но само, че още тая вечеръ комисията да се занимае съ въпросътъ, и въ слѣдующето засѣдание да се разгледа. Затова, по-добрѣ е да се предаде за изучаване на комисия.

Мановъ: Отказвамъ сега да говоря.

Предсѣд.: Приема ли Нар. Събрание да се прекратятъ дебатитѣ? (Гласове: Приема.) Който не приема, да си вдигне ржката. (Никой не вдига.) Приема се.

Приема ли Нар. Събрание по принципъ прочетения законопроекта? (Гласове: Приема.) Който го не приема, да си вдигне ржката. (Никой не вдига.) Приема се.

Има двѣ предложения; едното отъ г-на Никифорова, щото да се предаде законопроекта на комисия и утрѣ да се докладва; и другото отъ г-на Мирекій, щото веднага да пристѣпимъ къмъ разглежданието на тоя законопроектъ. Най-напредъ ще се тури на гласуване предложението на г-на Никифорова, което се състои въ това: да се предаде на комисия проекта за предварително изучаване и въ слѣдующето засѣдание да се докладва. Който не приема това негово предложение да си вдигне ржката. (Меншество.) Малцина вдигатъ, значи приема се.

Хр. Никифоровъ: Азъ мисля, г-да представители, че по-добрѣ ще бѣде да се избере една финансова комисия отъ 5 или 6 члена, на която не само тоя законопроектъ, но и другитѣ да се даждъ, и още тая вечеръ да ги изучи. Комисията да се състои отъ 6 члена, мисля, достатъчно сж.

Дим. Ризовъ: Азъ мисля, че въпроса за бюджета е отдѣленъ, и по хубаво е да има двѣ комисии, щото едната да се занимае съ бюджета, а другата да докладва по тоя законопроектъ, за да може по-скоро да се свърши работата. Колкото за числото на членоветѣ, мисля, достатъчно сж 5 или 6 души, и бюрото да ги предлага.

Хр. Грънчаровъ: Напротивъ, за бюджета да бѣде отдѣлна комисия не е по-добрѣ. Азъ мисля, една финансова комисия да

бѣде, състояща отъ 10 души, която да се раздѣли на двѣ секции. Тѣй щото, мисля, най-добрѣ ще бѣде да се съгласимъ да бѣде една комисия отъ 10 души раздѣлена на двѣ секции отъ по 5 души.

Предсѣд.: Желаетъ ли Народното Събрание, щото още сега да се избере комисия по тоя законопроектъ? (Гласове: Желаетъ.) Има двѣ предложения: едното на г-на Ризова, и другото на г-на Никифорова. (Никифоровъ: Отказвамъ се отъ предложението си.) Тогава отъ колко души желаетъ Нар. Събрание да се състои финансовата комисия? (Гласове: Отъ 10 души.) Който не приема да бѣде отъ 10 души, да си вдигне ржката. (Никой не вдига.) Приема се. Бюрото ли да предлага лицата, или г-да представителитѣ? (Гласове: Бюрото.) Който не приема бюрото да предлага лицата за въ комисията, да си вдигне ржката. (Никой не вдига.) Значи приема се.

За членъ въ тая комисия бюрото предлага г-на Хр. Никифоровъ. (Приема се). За членъ въ сжщата комисия бюрото предлага г-на Илия Лукановъ. (Приема се). Г-на Стокова. (Приема се). Г-на Вълнарова. (Приема се). Г-на Кьойбашиева. (Приема се). Г-на Ив. Златинъ. (Приема се). Г-на Рахилова. (Приема се). Г-на Манова. (Приема се). Г-на Д-ра Стояновича. (Приема се) и Г-на Духовникова. (Приема се).

И така, тая 10-то членна комисия се състои отъ Г. г. Хр. П. Никифоровъ, Илия Лукановъ, Илия Стоковъ, П. Вълнаровъ, Ст. Кьойбашиевъ, Ив. Златинъ, Хр. Рахиловъ, Никола Мановъ, Д-ръ Стояновичъ и Хр. Духовниковъ.

Г-въ Секретаръ ще прочете бюджетопроекта за 1887 год.
Секр. Ташикмановъ: (Отъ трибуната, чете):

„Докладъ до Народното Събрание

върху законопроектътъ за бюджета на 1887 година.

Днитѣ, които преживѣ и които сега прекарва нашата страна, налагатъ на правителството длъжността да се занимае сериозно съ бюджета за 1887 година. То би твърдѣ желало да можеше тоя бюджетъ да се гласува въ редовната октомврийска сесия на Събранието. Но тъй като не може да се предвиди, да ли обстоятелствата ще дозволятъ свикванието на тая сесия, налѣжаща нужда се явява да се прибѣгне пакъ до мѣрката, одобрена отъ Събранието минѣлата година, съ едно само исключение. Лани се гласува за настоящата година бюджетътъ на истеклата. Добра за текущата година, тая форма е недостатъчна за бюджетътъ на идущата. Така, съ прибавлението бюджетътъ на Южна-България, явява се необходимостта да се изработи и общъ бюджетъ за страната; недостатъцитѣ, които практиката е доказала презъ миналитѣ години, трѣбва да се премахнатъ, за да се пазятъ интереситѣ на държавното съкровище; недостигътъ отъ необходимия персоналъ, който се е оказалъ отъ естественното развитие на управлението, трѣбва да се попълни за да не страда службата, а тамъ, гдѣто е възможно едно съкращение на личния съставъ безъ ущърбъ за държавния и общественъ строй, да се направи за въ полза на съкровището; най-сетнѣ, промѣненята, които станѣха отъ една година насамъ по военното вѣдомство, както и отсъствието на една удовлетворителна отчетност по тоя клонъ отъ държавното управление, настоятелно изискватъ едно коренно преработване на бюджетътъ на военното вѣдомство. Всичкитѣ тия причини повече отъ достатъчно подарѣватъ предложението ми да се приеме отъ почитае-

мото Народно Събрание въ настоящата му извънредна сесия при-
ходо-расходния бюджетъ за идущата година по прилагаемия тукъ
законопроектъ, като се гласуватъ по министерства цифритъ на
тая годишния бюджетъ, а се остави на Министерския Съвѣтъ рас-
предѣлението имъ по глави. По той начинъ правителството ще
има едно ръководство въ случай, че по тая или оная причина, и
въпреки волята му, не може да се свика Народното Събрание на
редовната му октомврийска сесия, или пъкъ тогава не му се
удадѣ да се занимае подробно съ изискванното отъ законътъ про-
странно предвиждане на държавнитъ приходи и расходи. Въ оста-
вълото, расположенията на предлагаемия законопроектъ не про-
тиворѣчатъ на духътъ на законътъ за отчетността по бюджетътъ;
напротивъ, вземени сж всички възможни мѣрки за съставлението
на бюджетътъ за идущата година въ хармония съ него законъ и
за предупреждението отъ излизанието изъ вънъ неговитъ пред-
писания.

Предлагаемия законопроектъ се представлява съгласно съ
рѣшението на Мин. Съвѣтъ.

Г. София, 1-й Септемврий 1886 год.

Министръ на финанситъ: Ев. Пв. Гешовъ».

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за бюджетътъ на 1887 година.

Чл. 1. Разрѣшава се на правителството да състави приходо-
расходния бюджетъ за 1887 год. по начина указанъ въ долово-
ложенитъ членове.

Чл. 2. Цифрата на приходния бюджетъ се опредѣля на
46,360.758 лева, които ще се разпредѣлятъ спорѣдъ главитъ и
параграфитъ на текущия бюджетъ.

Цифрата на расходния бюджетъ се опредѣля на 48,409.237
лева, отъ които ще се употрѣбятъ:

а) за върховното правителство	1,529.092 л.
б) « държавни дългове	2,239.898 «
в) « министерст. на финанситъ	10,348.676 «
г) « « « вътрѣшнитъ дѣла	6,742.480 «
д) « « « външ. дѣла и исповѣд.	3,540.665 «
е) « « « народ. просвѣщение	2,314.355 «
ж) « « « правосъдието	3,486.722 «
з) « « « войната	18,207.349 «
Всичко . 48,409.237 л.	

Чл. 3. Разликата между расходитъ и приходитъ ще се по-
крие отъ економитъ (чл. 4, алинея 3) и, въ случай на недостигъ,
отъ недоборитъ.

Председателъ: **Георги Живковъ.**

Секретари: { **И. Лукановъ.**
Т. Кърджиевъ.
А. Ташикмановъ.
Д. Мишевъ.
Н. Живковъ.

Чл. 4. Всѣкой министръ ще распредѣли по глави и пара-
графи и по формитъ, предписани отъ законътъ за отчетността
по бюджетътъ, разрѣшения нему кредитъ, при което распредѣле-
ние се запрѣщава безусловно увеличението заплатитъ; допуша се
увеличението на персоналътъ и то въ крайна и необходима нужда,
доказана съ подробно изложение.

Допуша се тоже и намаление на личния съставъ, гдѣго е
възможно безъ ушърбъ за държавния и общественъ строй.

Въ вслучай, че се окаже остатъкъ отъ разрѣшения кредитъ
слѣдъ распредѣлението му по глави и параграфи, тоя остатъкъ
ще се запише въ особевъ параграфъ по бюджетътъ на всѣко ми-
нистерство подъ наименование: «Економия отъ разрѣшения кре-
дитъ», и не може да се расходва, а остава въ полза на съкро-
вицето.

Чл. 5. Распредѣлението разрѣшения кредитъ на Военното
Министерство трѣбва да стане по подобие на гражданскитъ въ-
домства.

Чл. 6. Всичкитъ министерства представятъ своитъ така при-
готвени бюджето-проекти, заедно съ нужнитъ обяснения, за про-
вѣрка на Финансовия Министръ, въ единъ срокъ отъ 20 дена,
слѣдъ обнародванието на тоя законъ въ «Държавенъ Вѣстникъ».

Чл. 7. Министрътъ на Финанситъ, слѣдъ като ги провѣри и
направи нужнитъ бѣлѣжки и заключения, внесе общия проектъ
за приходо-расходния бюджетъ на страната за разглеждане въ
Мин. Съвѣтъ, най-късно слѣдъ петнадесетъ дни отъ получаванието
бюджето-проектитъ на министерствата.

Чл. 8. Мин. Съвѣтъ се произнася за окончателната форма
на бюджетътъ най-късно до 15 Ноемврия 1886 г., който се
утвърждава съ Указъ не по-късно отъ 1 Декемврий 1886 год.

Веднѣжъ утвърденъ съ Указъ, тоя бюджетъ е неизмѣняемъ
прѣзъ цѣлото упражнение.

Чл. 9. Расходванието на суммитъ ще става по нормалния редъ,
предписанъ отъ законътъ за отчетността по бюджетътъ.»

Предсѣд.: Приема ли Нар. Събрание законопроекта по бюд-
жета за 1887 година да се внесе въ сжщата финансова комми-
сия? — (Гласове: Приема). Който не приема да си вдигне рѣ-
ката. (Никой не вдига). Приема се.

Дневния редъ е исчерпанъ. За утрѣ на дневний редъ ще
имае слѣдующитъ предмѣти:

- I. Разглеждане проекта за отговоръ на трѣнната рѣчь, и
 - II. Прочитание на разни законопроекти.
- Засѣданието сега се закрива.

(Край въ 5 ч. и 20 минути)

Подпредседатели: { **Тр. Пановъ.**
Дим. Тончевъ.

Секретари: { **Ф. Симиловъ.**
И. Славейковъ.
Д-ръ Д. Вачовъ.
З. Градинаровъ.
И. Касабовъ.

Стенографъ: **Хр. П. Константиновъ.**